

บทที่ 7

วิเคราะห์บริบททางสังคมและปัจจัยแวดล้อมประกอบกับคุณสมบัติส่วนตัว ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทของศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน

อาจกล่าวได้ว่าการที่ศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน สามารถแสดงบทบาทเป็นผู้ริเริ่มงานต่างๆ ที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อพัฒนาการด้านภาพถ่ายและภาพยนตร์ได้นั้น บริบททางสังคมและปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยเป็นปัจจัยที่สำคัญ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 4 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบริบทจะเอื้ออำนวย แต่หากบุคคลขาดคุณสมบัติที่ดี โอกาสนั้นก็พลอยหายไป ซึ่งคุณสมบัติส่วนตัวของศาสตราจารย์สนั่น ได้แก่การมีความสนใจและรักในการถ่ายภาพ รวมทั้งการมีอุปนิสัยของความเป็นครู รักการเขียน การแต่งตำราวิชาการต่างๆ ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้

วิเคราะห์คุณสมบัติส่วนตัวที่เอื้อต่อการแสดงบทบาทของศาสตราจารย์สนั่น

การที่ศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน ได้แสดงบทบาทในการเป็นผู้ริเริ่มสิ่งใหม่ๆ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการถ่ายภาพและภาพยนตร์นั้น แสดงให้เห็นว่าศาสตราจารย์จะต้องมีคุณสมบัติพิเศษที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าคุณสมบัติต่างๆ ที่ทำให้ศาสตราจารย์สนั่น แสดงบทบาทได้อย่างดีนั้นมีดังต่อไปนี้

1. มีคุณสมบัติของการเป็นนักบุกเบิก (Pioneer) สิ่งแปลกใหม่

จากประวัติของ ศาสตราจารย์สนั่น จะเห็นได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น มีคุณสมบัติของการเป็นนักบุกเบิกคือ เริ่มต้นจากเกิดความสนใจในการถ่ายภาพ ซึ่งเป็นคุณสมบัติเริ่มแรกของนักบุกเบิกด้านการถ่ายภาพทุกคน เมื่อมีความสนใจในการถ่ายรูปแล้ว ขึ้นต่อไปซึ่งสานต่อความสนใจของตัวเองด้วยการลงมือกระทำคือการซื้อกล้องถ่ายรูปเพื่อมาถ่ายเล่น และเมื่อถ่ายรูปแล้วจึงนำฟิล์ม ไปล้างล้างอัดที่ร้านถ่ายรูป หลังจากนั้นนำฟิล์มไปล้างล้างอัดแล้วก็ได้สอบถามเรื่องการล้างฟิล์ม สูตรน้ำยาล้างฟิล์มจากร้านถ่ายรูป และเพื่อให้ได้ความรู้เพิ่มเติมมากขึ้นยังได้สอบถามเรื่องการล้างฟิล์มจากเพื่อนหรือคนรู้จักที่เล่นกล้องถ่ายรูป รวมทั้งค้นคว้าจากตำราถ่าย

รูปที่มีขายในท้องตลาด แล้วจึงมาทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นอาจสรุปคุณสมบัตินักบุกเบิกด้านการถ่ายภาพ ของ ศาสตราจารย์สนั่น ได้ดังนี้คือ

1.1 มีความสนใจและรักในเรื่องการถ่ายภาพอย่างต่อเนื่องยาวนานและสม่ำเสมอ

ในกรณีของ ศาสตราจารย์สนั่น จะเห็นได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่นเริ่มเกิดความสนใจในการถ่ายภาพตั้งแต่ ศาสตราจารย์สนั่น มีอายุเพียง 12-13 ปี และได้เห็นกระจกถ่ายรูปที่มีผู้นำมาดักไว้ที่ระเบียงบ้านพักนายอำเภอ จึงเป็นแรงบันดาลใจให้สนใจเรื่องการถ่ายรูปตั้งแต่นั้นมา

1.2 ลงมือปฏิบัติขั้นต้น : เริ่มหัดถ่ายรูป

เห็นได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น เมื่อเกิดความสนใจในภาพถ่ายแล้ว จึงได้ไปซื้อกล้องถ่ายรูปมาหัดถ่ายรูป จากนั้นจึงนำฟิล์มไปจ้างล้างอัดตามร้านถ่ายรูป ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกสำหรับผู้ที่จะหัดเล่นกล้องถ่ายรูปใหม่ๆ ที่ยังไม่มีความรู้เรื่องการล้างอัดรูปมาก่อนเลย

1.3 ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เรื่องการถ่ายรูปด้วยตนเอง

สำหรับ ศาสตราจารย์สนั่น ได้ใช้วิธีหาความรู้เรื่องการถ่ายรูปจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

- ค้นคว้าจากตำราภาษาไทยที่มีขายอยู่ในตอนนั้น

ศาสตราจารย์สนั่น เมื่อเริ่มค้นคว้าเรื่องการถ่ายรูป (ขณะอายุประมาณ 20 ปี) อย่างจริงจังได้ไปหาซื้อหนังสือเกี่ยวกับการถ่ายรูปที่มีผู้พิมพ์ขายในขณะนั้นมาศึกษาและทดลองทำตาม แต่ปรากฏว่าไม่สามารถปฏิบัติตามที่หนังสือนั้นอธิบายได้ เนื่องจากหนังสือนั้นอธิบายไม่ละเอียดพอ

- สอบถามจากผู้ที่มีความรู้เรื่องการถ่ายรูป

เมื่อศึกษาจากตำราถ่ายรูปแล้วไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ศาสตราจารย์สนั่น จึงได้พยายามสอบถามผู้อื่นที่มีความรู้หรือมีความชำนาญในเรื่องการถ่ายรูป เช่น สอบถามจากนิสิตจุฬาที่มาฝึกสอนในโรงเรียนบพิตรพิมุขที่ท่านเป็นครูอยู่ รวมทั้งสอบถามสูตรน้ำยาล้างฟิล์มจากร้านถ่ายรูปคนจีน เป็นต้น

- สอบถามจากร้านคนจีน

ในสมัยที่ ศาสตราจารย์สนั่น เป็นครูอยู่โรงเรียนบพิตรพิมุข (พ.ศ. 2478) และสนใจค้นคว้าเรื่องถ่ายรูปอย่างจริงจัง จังๆ ในสมัยนั้นร้านที่เป็นเอเยนต์อุปกรณ์ถ่ายรูปใหญ่ที่สุดมี 2 ร้านคือ ร้านเจียกี้เซง และเจียเป็งเซง และการที่ท่านรู้จักกับลูกชายของร้านเจียเป็งเซง ท่านจึงได้สอบถามเรื่องสูตรน้ำยาล้างฟิล์ม อัดขยายรูป จากลูกชายเจ้าของร้านซึ่งก็ได้รับคำตอบด้วยการใช้มือกอบให้ดูแทนที่จะบอกน้ำหนัก ส่วนผสมที่แน่นอน ทำให้ ศาสตราจารย์สนั่น ต้องไปค้นคว้าสูตรเหล่านั้นด้วยตัวเอง

- ค้นคว้าจากราถ่ายรูปภาษาอังกฤษ

ศาสตราจารย์สนั่น มีนิสัยในเรื่องการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองอยู่ตลอดเวลา เมื่อศึกษาจากราภาษาไทยแล้วไม่ได้ผล ศาสตราจารย์สนั่นจึงต้องศึกษาค้นคว้าเรื่องการถ่ายรูปจากราภาษาอังกฤษ ซึ่งนักบุกเบิกด้านการถ่ายภาพทุกคนก็ต้องใช้วิธีเดียวกันนี้คือศึกษาจากราต่างประเทศ เพราะฉะนั้นนักบุกเบิกด้านถ่ายภาพในยุคแรกๆ จะต้องมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษดีพอสมควร จึงจะสามารถอ่านราราภาษาอังกฤษเข้าใจได้

1.4 ทดลองปฏิบัติด้วยตนเองจนครบวงจร

ในกระบวนการของการถ่ายรูปนั้นมีขั้นตอนต่างๆ หลังจากการถ่ายรูปอีกหลายขั้นตอนได้แก่ขั้นตอนของการปฏิบัติการในห้องมืด ได้แก่การล้างฟิล์ม ซึ่งก็มีกรรมวิธีต่างๆ มากมายตั้งแต่การผสมน้ำยาล้างรูป น้ำยาคงสภาพ และน้ำยาไฮโป จนกระทั่งถึงขั้นตอนการอัดขยายรูป ดังนั้นศาสตราจารย์สนั่นเมื่อค้นคว้าจากราต่างๆ แล้วได้นำมาทดลองปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ จนครบทุกขั้นตอน เมื่อพบปัญหาในขั้นตอนใดก็ได้แสวงหาความรู้ต่อไป จนกระทั่งนำมาปฏิบัติจนได้ผลดี จะเห็นได้ว่าผู้ที่จะเป็นผู้ริเริ่มในสิ่งใหม่ๆ นั้นจะต้องเป็นผู้ที่ทดลองปฏิบัติด้วยตัวเอง พัฒนาและขยายความสนใจออกไปอยู่เสมอ ดังที่ศาสตราจารย์สนั่น ไม่ได้พอใจเพียงแก่การถ่ายรูปแล้วนำฟิล์มไปล้างที่ร้านแต่คิดที่จะล้างฟิล์ม อัดขยายรูปเอง และพยายามทำครบทุกขั้นตอน

ทำเครื่องขยายรูปใช้เอง

ศาสตราจารย์สนั่น สมัยเมื่อเป็นครูอยู่โรงเรียนบพิตรพิมุข และมีอาชีพประกอบเป็นนักเขียนบทความให้กับหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ กรุงเทพวารศัพท์ และศรีกรุง ก็ได้ศึกษาเรื่องการถ่ายรูปจนสามารถทำภาพประกอบบทความให้กับหนังสือพิมพ์ดังกล่าว โดยใช้เครื่องขยายรูปซึ่งสร้างขึ้นเองจากการค้นคว้าด้วยตนเองและคำแนะนำของเพื่อนนิสิต ซึ่งมาฝึกสอนในชั้นเรียนของท่าน เหตุผลที่ท่านต้องสร้างเครื่องขยายรูปเองเหมือนกับที่ท่านต้องศึกษาการล้างฟิล์ม อัคขยายรูปด้วยตัวเองก็เนื่องจากเครื่องขยายรูปที่ส่งมาจากต่างประเทศมีราคาแพง ดังที่ท่านกล่าวว่า

....เครื่องขยายที่สำเร็จรูปต้องสั่งเข้าจากต่างประเทศ ที่นี้ผมมาดัดแปลงนะ ใช้กล้องถ่ายรูปมาต่อเป็นกล้องขยายให้กับเครื่องขยายรูป เครื่องขยายรูปก็ไม่ได้ซื้อ ก็ใช้ดัดแปลงทั้งนั้นเลย ในสมัยนั้นไม่มีเงินซื้อมันแพง....(สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์)

...ที่นี้ผมรู้สึกผมจะต้องมาทำภาพหน้าปกให้หนังสือพิมพ์ศรีกรุง กับกรุงเทพวารศัพท์ โดยใช้เครื่องขยายรูปสร้างเอง ทำเองที่บ้านนี้ แต่ว่ามีคนที่มาให้กำลังใจ พวกอักษรศาสตร์ที่เขาไปฝึกสอน นั่นนะ เขาก็มากระตุ้นให้ทำ กระทั่งถึงเป็นอาชีพประกอบ.... (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2540, 14 กันยายน 2540)

คุณสมบัติต่างๆ ที่กล่าวมานี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นคุณสมบัติสำคัญที่นักบุกเบิกด้านการถ่ายภาพจำเป็นต้องมี ดังนั้น หากจะเปรียบเทียบคุณสมบัติการเป็นนักบุกเบิกของศาสตราจารย์สนั่น กับนักบุกเบิกด้านการถ่ายรูปยุคแรกๆ ท่านอื่นๆ เช่น นายจรวง อิศรางกูร ณ อยุธยา และอาจารย์ระบิล บุนนาค ก็จะพบว่านักบุกเบิกด้านการถ่ายภาพยุคแรกๆ ทั้ง 3 ท่านมีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้คือ

นายจรวง อิศรางกูร ณ อยุธยา

จากจดหมายของนายจรวง ที่มีถึง ศาสตราจารย์ศักดิ์ดา ศิริพันธ์ ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้เรื่องการถ่ายรูปในยุคแรกๆ ไว้ดังนี้

....ลูกเกิดที่จังหวัดน่านเมื่อ ปี 2452 โดยบิดารับราชการเป็นปลัดจังหวัดอยู่ในเมืองนี้ ลูกเรียนหนังสือจนจบชั้น ม. 5 ก็ออกจากโรงเรียนเนื่องจากสุขภาพไม่ดี ขณะนั้นมีอายุ 19 ปี โดยเหตุที่มีใจรักทางการถ่ายรูปมาก่อนจึงเริ่มหัดทดลองถ่ายรูป เมื่อถ่ายเสร็จก็ไปจ้างอัดที่ร้านถ่ายรูปแถวสี่กั๊กเสาชิงช้า ไปจ้างล้างประมาณ 3 ครั้ง ลูกก็ฝึกล้างและอัดด้วยตนเอง โดยซื้อขายสำเร็จ (เคมี) จากร้านเจียซีเซ็ง แถวเขาวราช...(ศักดา ศิริพันธ์, 2535)

เพราะฉะนั้น สรุปจากประวัติของนายจรุงได้ว่า คุณสมบัติของนักบุกเบิกด้านการถ่ายภาพของนายจรุง มีดังนี้

1. มีใจรักด้านการถ่ายภาพ
2. เริ่มหัดทดลองถ่ายรูป
3. ไปจ้างร้านถ่ายรูปให้ล้างอัดรูปให้
4. ฝึกล้างและอัดรูปด้วยตนเอง

อาจารย์ระบิล บุนนาค

.... ความสนใจเรื่องการถ่ายภาพของ อาจารย์ระบิล เริ่มตั้งแต่ตอนที่เรียนอยู่โรงเรียนสวนกุหลาบ เพราะมีเพื่อนคนหนึ่งเป็นผู้แทนสำนักข่าววิสิวิสต์ และซีบีเอสซึ่งใช้การถ่ายภาพประกอบข่าว จึงทำให้สนใจการถ่ายภาพมาตั้งแต่นั้น ต่อมาจึงเริ่มซื้อกล้องถ่ายภาพและเริ่มศึกษาการถ่ายภาพและทำงานตามคำแนะนำของญาติซึ่งมีศักดิ์เป็นน้องชาย คือนายจรุง อิศรางกูรฯ อาจารย์ระบิลมีพื้นฐานภาษาอังกฤษที่ดีมากเพราะเคยศึกษาอยู่ในสิงคโปร์ จึงสามารถอ่านวารสารและตำราถ่ายภาพภาษาอังกฤษเข้าใจอย่างลึกซึ้ง มีผลทำให้อาจารย์ระบิลสามารถพัฒนาเทคนิคการถ่ายภาพและเทคนิคในห้องมืดอย่างรวดเร็ว อีกทั้งเวลานำฟิล์มไปล้างอัดขยายที่ห้องภาพพร้อมก็ได้ไต่ตามจากช่างภาพฝีมือดีจากญี่ปุ่น และนำไปทดลองปฏิบัติ ต่อมาได้เปิดร้านถ่ายภาพชื่อว่า ร. บุนนาค นับว่าเป็นร้านถ่ายภาพของคนไทยที่หายากในสมัยนั้น สำหรับเทคนิคในห้องมืด อาจารย์ระบิลได้เรียนรู้วิธีการล้างฟิล์มและขยายภาพเพิ่มเติมจากนักถ่ายภาพนิตยสารไลฟ์ (ศักดา ศิริพันธ์, 2535)

เพราะฉะนั้น อาจสรุปได้ว่า คุณสมบัติการเป็นนักบุกเบิกด้านการถ่ายภาพของ อาจารย์ ระเบิด ได้แก่

1. มีความสนใจในการถ่ายภาพ
2. ซื่อสัตย์มาหัดถ่ายรูป
3. ศึกษาการถ่ายรูป
4. หาความรู้เรื่องการถ่ายรูปเพิ่มเติมด้วยการ
 - สอบถามจากญาติ
 - ศึกษาจากตำราและวารสารด้านการถ่ายภาพ
 - สอบถามจากร้านถ่ายรูป
 - ศึกษาหาความรู้จากช่างภาพที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ช่างภาพของนิตยสารไลฟ์
5. ทดลองปฏิบัติ

จากประวัติของนักถ่ายภาพรุ่นบุกเบิกทั้ง 2 ท่านได้แสดงให้เห็นถึง เส้นทางของนักถ่ายภาพไทยในยุคแรกๆ ที่เมื่อศึกษาค้นคว้าจนสามารถพัฒนาฝีมือการถ่ายรูปตลอดจน การล้างฟิล์ม อัดขยายรูปได้แล้วก็มักจะเปิดร้านถ่ายรูป เพื่อหารายได้เลี้ยงชีพเป็นเส้นทางหลัก ในกรณีนี้ แม้ว่าศาสตราจารย์สนั่น จะมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับนักบุกเบิกเรื่องการถ่ายภาพในยุค เดียวกันแล้ว แต่ท่านก็ยังมีคุณสมบัติเฉพาะตัวซึ่งแตกต่างออกไปคือ ความสามารถในด้านการ เขียน และคุณสมบัติในการเป็นครู ทำให้นอกจากจะเป็นผู้บุกเบิกความรู้ด้านการถ่ายภาพแล้ว ท่านยังได้เปิดเส้นทางสายใหม่ให้แก่ถ่ายภาพ คือการสวมบทบาทเป็น “ครูวิชาถ่ายรูป” ด้วยการเผยแพร่ความรู้ด้านการถ่ายภาพ ทั้งการเป็นอาจารย์สอนถ่ายภาพในสถาบันการศึกษา และยังเผยแพร่ความรู้ด้วยการแต่งตำราถ่ายรูป (พ.ศ. 2494) ซึ่งนับได้ว่าท่านเป็นผู้บุกเบิก ในการเขียนตำราถ่ายรูปด้วยเช่นกัน เพราะตำราถ่ายรูปของท่านเป็นตำราด้านการถ่ายภาพเล่ม แรกที่เรียกว่าสมบูรณ์ และสามารถปฏิบัติตามนั้นได้ สำหรับผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะฉะนั้น จะเห็นคุณลักษณะเด่นของ ศาสตราจารย์สนั่น ที่แตกต่างจากนักบุกเบิกด้านการถ่ายภาพท่าน อื่นๆ ในยุคเดียวกัน

2. คุณสมบัติส่วนตัวของ ศาสตราจารย์สนั่น ที่เอื้อต่อการเป็นผู้บุกเบิก (Pioneer) ทางด้านการถ่ายรูป

จากการศึกษาประวัติ ศาสตราจารย์สนั่น ที่ผ่านมาจะพบว่า ศาสตราจารย์สนั่น มักจะเป็นผู้บุกเบิกริเริ่มงานใหม่ๆ อยู่เสมอ การที่ศาสตราจารย์สนั่น มักจะเป็นผู้ริเริ่มงานใหม่ๆ หรือสะสางงานเก่าที่มีผู้ทำไว้แต่ไม่สำเร็จนั้น ส่วนหนึ่งก็อาจจะเนื่องมาจากบริบททางสังคม รวมทั้งสถานการณ์ที่เอื้ออำนวย ดังข้อมูลที่ได้กล่าวมาในตอนเริ่มต้น แต่อีกส่วนหนึ่งก็คือ คุณสมบัติส่วนตัวของ ศาสตราจารย์สนั่น ดังนั้นอาจจะชี้ให้เห็นถึงคุณสมบัติส่วนตัวของ ศาสตราจารย์สนั่น ได้ดังนี้

2.1 เป็นผู้มีความตั้งใจใฝ่รู้

คุณสมบัติในเรื่องการมีจิตใจใฝ่รู้ของ ศาสตราจารย์สนั่นนี้ จะสามารถเห็นได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น ได้แสดงให้เห็นถึงการมีคุณสมบัตินี้ตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อเข้าไปเป็นลูกศิษย์วัด เห็นเด็กวัดที่โตกว่าได้เรียนหนังสือ ก็มีความอยากรู้หนังสือมากจนกระทั่งต้องแอบเรียนอยู่ข้างหลังเด็กที่โตกว่า เนื่องจากวัยขณะนั้นยังเด็กเกินไปพระท่านจึงยังไม่เรียกมาเรียนหนังสือ แต่ ศาสตราจารย์ สนั่น ก็มีความสนใจใฝ่รู้มาก

จะเห็นได้ว่าคุณสมบัติข้อนี้เป็นคุณสมบัติที่ติดตัว ศาสตราจารย์สนั่น มาตลอด เมื่อมีความสนใจเรื่องการถ่ายรูป ก็มีความอยากรู้อีกว่าภาพเกิดขึ้นได้อย่างไร จนกระทั่งเอาผ้าห่มมาคลุมโปงแล้วมุดเข้าไปแกะคูฟิล์มที่อยู่ในกล้องแต่ก็ไม่เห็นอะไร จนกระทั่งเมื่อโตขึ้นก็พยายามหาความรู้เรื่องการถ่ายรูปด้วยตนเอง รวมทั้งสอบถามจากร้านถ่ายรูปชาวจีน แล้วจึงได้มาทดลองทำด้วยตนเอง และยังสอบถามจากผู้อื่นๆ ที่มีความรู้ให้มาช่วยแนะนำเช่น ในการทำห้องมืด ได้อาศัยความรู้จากนิสิตจุฬาที่มาฝึกสอนในชั้นเรียนที่ท่านเป็นครูประจำชั้นอยู่

2.2 มีความรักพวกพ้อง ภูมิใจในหมู่คณะ และมีความเป็นชาตินิยม

คุณสมบัติในความรักพวกพ้องของ ศาสตราจารย์สนั่น จะเห็นได้จากสาเหตุที่ทำให้ ศาสตราจารย์สนั่น หนีโรงเรียนในวันสอบไล่ชั้น ม. 3 ก็คือคำกล่าวปรามาสนักเรียนทั้งชั้นของคุณครูท่านหนึ่งซึ่งกล่าวว่า “นักเรียนที่นี้อะไรอะไรก็ตีหมัด แต่เสียอย่างเดียวเวลาสอนยังกับเข็ญครกขึ้นภูเขา” ด้วยคำพูดประโยคนี้เองที่ทำให้ ศาสตราจารย์สนั่น ผูกใจเจ็บแทน

เพื่อนนักเรียนทั้งชั้น ทั้งๆ ที่ตัวท่านเองเป็นเด็กเรียนดีและได้ข้ามชั้นตลอด ศาสตราจารย์สนั่น ได้แสดงความไม่พอใจด้วยการหนีโรงเรียนในวันสอบไล่ชั้น ม. 3 เป็นการแสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยในการรักพวกพ้อง มีความรู้สึกเดือดร้อนแทนเพื่อนของ ศาสตราจารย์สนั่น ได้เป็นอย่างดี

อุปนิสัยในความเป็นชาตินิยมของ ศาสตราจารย์สนั่น จะเห็นได้อีกประการหนึ่งคือ ท่านมองเห็นว่าการส่งเสริมให้คนไทยมีความรู้ในเรื่องการถ่ายรูปเป็นเรื่องจำเป็นเพราะการถ่ายรูปบางอย่างเป็นเรื่องของความลับทางราชการ ซึ่งถ้าหากให้คนต่างชาติมาถ่ายแล้วก็จะทำให้ไม่สามารถรักษาความลับของราชการไว้ได้ ดังที่ท่านกล่าวว่า

....มันชัดเจนเหลือเกินว่าอาชีพไปตกอยู่ในมือคนต่างด้าวแล้วก็เกิดปัญหา เรื่องความลับของทางราชการ ตัวอย่างถ่ายรูปถ้าคนไทยไม่เป็น คนต่างชาติเขาก็ถ่าย ก็ต้องไปให้คนต่างชาติมาถ่ายให้ซึ่งเป็นความลับของทางราชการ รักษาได้หรือ ไม่ได้แล้ว นี่ตัวอย่าง (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2540)

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น มีความคิดเรื่องการรักพวกพ้องภูมิใจในหมู่คณะและมีความเป็นชาตินิยมอยู่ตลอดเวลา เห็นได้จากคำพูดของท่านที่ว่า

....คุณควรจะทราบเสียด้วยว่า ใ้อปัญหาเรื่องอาชีพอยู่ในมือใคร มือใครนะความจริงอยู่ในมือคนสัญชาติใดก็ตาม ถ้าเขาอยู่ในประเทศใดแล้วเขาทำประโยชน์เลี้ยงประเทศนั้นมันก็ไม่มีปัญหา แต่เขาทำประโยชน์ให้แก่หมู่คณะ เฉพาะหมู่คณะ คนสัญชาติของเขาโดยเขาไม่เผื่อแผ่ให้แก่คนเจ้าของประเทศที่ผมเป็นห่วง และต่อสู้อย่างที่ไม่บอกให้ผู้อื่นรู้ อันนี้ในฐานะที่ผมอยากเห็นคนไทยมีอาชีพเข้าไปอยู่ในทุกอาชีพ ไม่ใช่เป็นของชาติใดชาติหนึ่ง (สนั่น ปัทมะทิน, สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2540)

จะเห็นได้ว่า คุณสมบัติในการรักพวกพ้องของศาสตราจารย์สนั่น นั้นทำให้ท่านพยายามต่อสู้ให้วิชาชีพถ่ายรูปเป็นอาชีพที่คนไทยสามารถทำได้ เนื่องจากเห็นว่าอาชีพนี้ส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของคนต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีน จึงได้พยายามเผยแพร่ความรู้เรื่องการ

ถ่ายรูปทั้งด้วยการเป็นครูสอนการถ่ายภาพตามสถาบันการศึกษาต่างๆ แต่งตำราถ่ายรูปเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องการถ่ายรูปให้แพร่หลาย เป็นหนึ่งในผู้ริเริ่มการประกวดภาพยนตร์ไทย ตลอดจนถึงสมาคมก็เพื่อให้เป็นแหล่งจ้างงานสำหรับนักศึกษาที่เรียนจบจากสาขานี้ และเพื่อเป็นที่รวมของบุคคลในวงการถ่ายภาพได้มาพบปะแลกเปลี่ยนความรู้กัน

2.3 มีความใฝ่ดีหรือรักในทางดี

อุปนิสัยข้อนี้จะเห็นได้จากเมื่อหนีโรงเรียนในวันสอบไล่ชั้น ม. 3 ก็ไม่ได้ไปเที่ยวเตร่หรือประพฤติคนเหลวไหล แต่กลับไปบวชเณรซึ่งทำให้ได้เรียนเปรียญธรรม บาลี ไวยากรณ์ จนเกือบได้เป็นมหาเมื่อบวชเณร แสดงให้เห็นว่า ศาสตราจารย์สนั่น มีอุปนิสัยที่รักในทางดี ชอบศึกษาหาความรู้โดยเฉพาะการไปอยู่วัด ทำให้ได้ศึกษาเล่าเรียนจากพระที่วัด ซึ่งก็เป็นประโยชน์ต่อ ศาสตราจารย์สนั่น เองในภายหลังคือทำให้ท่านมีความเชี่ยวชาญมากในการใช้ภาษาไทยซึ่งเป็นผลดีต่องานเขียนซึ่งเป็นงานที่ท่านรัก และถนัด

2.4 มีสติปัญญาดี

ความเป็นผู้มีสติปัญญาดี เฉลียวฉลาดเรียนรู้ได้เร็วของ ศาสตราจารย์สนั่น จะเห็นได้จากการเรียนโดยได้ข้าม (pass) ชั้นถึง 2 ครั้ง คือเมื่อเรียนชั้น ป. 1 ก็ได้ข้ามไปเรียนชั้น ป. 3 และเมื่อเรียนอยู่ชั้น ม. 1 ก็ได้ข้ามไปเรียนชั้น ม. 3 ได้เลย

นอกจากนี้จะเห็นได้จากการที่มีสติปัญญาดี จึงทำให้สามารถสอบได้เป็นนักเรียนทุนพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์เมื่อเข้าเรียนโรงเรียนฝึกหัดครู ทำให้ได้รับทุนค่าเล่าเรียนปีละ 200 บาท ศาสตราจารย์สนั่น จึงสามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาที่บ้าน

เมื่อเรียนในโรงเรียนฝึกหัดครู ศาสตราจารย์สนั่น ก็แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีสติปัญญาดีเพราะเรียนแข่งกับเพื่อนร่วมชั้นคือ ดร. สาโรช บัวศรี และมักจะได้ที่ 2 ในชั้นเรียนบ่อยๆ โดย ดร. สาโรช มักจะได้เป็นที่ 1 ต่อมา ดร. สาโรช ได้เข้าศึกษาต่อที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์สนั่น ก็มีสิทธิ์ได้เข้าเรียนเช่นกันแต่ได้สละสิทธิ์เนื่องจากไม่ได้รับทุนต่อ

นอกจากนี้ความสามารถในทางสติปัญญาของ ศาสตราจารย์สโนว์ จะเห็นได้จากเมื่อสอบเข้าทำงานที่กระทรวงศึกษาธิการก็สอบได้เป็นที่ 2 และเมื่อสอบเลื่อนขึ้นเป็นชั้นโท (ศึกษาธิการจังหวัด) ก็สอบได้เป็นที่ 1 จึงได้เลือกไปทำงานที่จังหวัดจันทบุรี

2.5 เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่ทำตามใคร

จากการศึกษาประวัติส่วนตัวของ ศาสตราจารย์สโนว์ จะเห็นว่าคุณสมบัติอีกประการหนึ่งที่ทำให้ ศาสตราจารย์สโนว์ เป็นผู้บุกเบิกงานต่างๆ ได้ก็คือ การมีนิสัยเชื่อมั่นตนเอง ไม่ยอมทำตามใคร คือมีลักษณะของการเป็นผู้นำ จะเห็นได้จากคำพูดของท่านที่ว่า

....คุณคุยกับผมจะเห็นว่าผมเป็นคนขวางโลก ปรัชญาชีวิตผม ผมวาง นึกขึ้นมาเอง อันนี้ดีกว่าได้ผล ผมทำ ผมไม่แคร์ ที่นี้มันสำเร็จออกมา พุดง่ายๆ ม้าตีนปลายนะ ปรากฏว่าสำเร็จ เป็นผลดียิ่งกว่าคาดคะเน ทำนองนี้... (สโนว์ ปีทมะทิน, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2540)

นอกจากนี้การที่ศาสตราจารย์สโนว์ มีภรรยาในขณะที่ยังเป็นนักเรียน ทั้งๆ ที่เป็นข้อห้ามร้ายแรงของผู้ใหญ่ในยุคนั้น แต่ด้วยอุปนิสัยความเชื่อมั่นในตัวเอง ไม่ฟังใคร ท่านจึงฝ่าฝืนข้อห้ามของผู้ใหญ่ แล้วจึงเกิดความมุ่งมั่นว่าจะต้องเรียนให้สำเร็จ และท่านก็ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

2.6 ชอบสิ่งที่ท้าทายความสามารถ

อุปนิสัยข้อหนึ่งที่เอื้อต่อการเป็นนักบุกเบิกของ ศาสตราจารย์สโนว์ คือการเป็นผู้ที่ชอบในสิ่งที่ท้าทายความสามารถ ชอบเป็นผู้นำ จะเห็นได้จากท่านชอบเป็นผู้ริเริ่มงานใหม่ๆ เพราะเห็นว่ายังไม่มีใครเคยทำมาก่อน จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถของท่าน เช่นการเริ่มงานโสตทัศนศึกษาที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ งานจัดตั้งสมาคมที่มีผู้ทำไม่สำเร็จ งานในหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญฝ่ายไทยปฏิบัติงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญยูเนสโกในโครงการศึกษานำร่องที่จังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งเป็นโครงการแรกของยูเนสโก เป็นต้น

2.7 รักการพึ่งพาตนเองทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านการเรียนรู้

อุปนิสัยรักการพึ่งพาตนเองทางด้านเศรษฐกิจของ ศาสตราจารย์สนั่น ทั้งๆ ที่ครอบครัว บิดา มารดา เป็นผู้มีฐานะดี จะเห็นได้จากเมื่อหนีโรงเรียนขณะที่กำลังเรียนชั้น ม. 3 ก็ได้ไปเป็นเสมียนฝึกหัดรับจ้างเขียนคำร้องที่ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ได้รับค่าจ้างเขียนใบละ 1 บาท 2 บาท รวมๆ กันเดือนหนึ่งก็มีรายได้ประมาณ 20 บาท ซึ่งเท่ากับเงินเดือนข้าราชการเริ่มต้นสำหรับชั้นประทวน ท่านจึงสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องขอเงินจากทางบ้าน

ในด้านค่าใช้จ่ายในการเรียนก็เช่นเดียวกัน เห็นได้ว่าตั้งแต่เข้าโรงเรียนฝึกหัดครู ศาสตราจารย์สนั่น ก็สอบได้ทุนและได้รับเงินเป็นค่าเล่าเรียน ก็ทำให้ไม่ต้องอาศัยเงินทองจากทางบ้านเลย และหลังจากเรียนจบจากฝึกหัดครูแล้ว ศาสตราจารย์สนั่น ก็ยังสามารถหารายได้พิเศษจากการขายภาพถ่ายให้กับหนังสือพิมพ์ รวมทั้งได้รับรางวัลจากการประกวดบทความต่างๆ นอกจากนี้สมัยที่ท่านไปศึกษาต่างประเทศก็ได้รับจ้างถ่ายรูปให้กับเพื่อนนักศึกษาเป็นการหารายพิเศษ ต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น ทำให้เห็นได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น มีอุปนิสัยในการพึ่งพาตนเองทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านการเรียน

2.8 รักการทำงานด้านวิชาการ การค้นคว้าเพื่อเขียนตำรา

อุปนิสัยในการรักการทำงานด้านวิชาการของ ศาสตราจารย์สนั่น ในข้อนี้ จะเห็นได้ว่ามีอยู่ตลอดเวลา ด้วยความที่ ศาสตราจารย์สนั่น เป็นผู้ที่รักการค้นคว้า เมื่อสนใจในสิ่งใดก็จะพยายามหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ รวมทั้งอุปนิสัยที่มีใจรักในการเขียนหนังสืออยู่แล้ว เมื่อเริ่มทำงานเป็นครูที่โรงเรียนบพิตรพิมุข ก็ได้แปลหนังสือชื่อ “คำนวณลัด” พิมพ์จำหน่ายเมื่อ พ.ศ. 2480 หนังสือเล่มนี้นับเป็นผลงานทางวิชาการเล่มแรกของ ศาสตราจารย์สนั่น (ขณะนั้นมีอายุ 24 ปี) และจะเห็นได้ว่าท่านได้ทำงานด้านวิชาการโดยการค้นคว้าหนังสือเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นตำราวิชาการตลอดจนแปลตำราจากต่างประเทศเป็นภาษาไทยอยู่ตลอดเวลา ได้แก่

- ตำราถ่ายรูป เกิดจากการค้นคว้าตำราภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และเอกสารข้อมูลทางด้านนี้กว่า 50 เล่ม

- การเรียงพิมพ์ (ความรู้ทั่วไปทางการพิมพ์) ตำราเล่มนี้เรียกได้ว่าเรียบเรียงขึ้นจากความพยายามในการค้นคว้าของท่านเองทั้งหมด ประกอบกับประสบการณ์ส่วนตัวที่เคย

ทำงานเกี่ยวข้องกับโรงพิมพ์เมื่อเป็นนักเขียนบทความให้กับหนังสือพิมพ์ รวมทั้งเอกสารต่างๆ ที่เคยได้รับเมื่อไปเรียนต่างประเทศ โน้ตย่อของผู้ที่สอนวิชานี้ ท่านได้รวบรวมความรู้จากการค้นคว้าข้อมูลในแหล่งต่างๆ เหล่านี้ รวบรวมมาเขียนตำราความรู้ทั่วไปทางการพิมพ์ขึ้น รวมทั้งสามารถเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชานี้ได้โดยที่ท่านไม่ได้เรียนวิชาการด้านนี้มาโดยตรง

- ศัพทานุกรม ของคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยศาสตราจารย์สนั่นทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการผู้รวบรวมและเรียบเรียงคำศัพท์ทางสาขาวิชา ซึ่งเป็นหนังสือที่รวบรวมคำศัพท์ทางด้านสื่อสารมวลชนถึง 7,345 คำศัพท์ มีความหนา 2,083 หน้า และใช้เวลาในการรวบรวมถึง 3 ปี

นอกจากนี้ผลงานด้านการเรียบเรียงตำราเล่มอื่นๆ ของท่าน ท่านก็ได้ใช้แนวทางเดียวกันนี้มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นคู่มือผู้เริ่มเล่นถ่ายรูป ถ่ายทำภาพยนตร์ การถ่ายภาพวารสารศาสตร์ ซึ่งคุณสมบัติในเรื่องการรักการทำงานด้านวิชาการ การเขียนตำรา นี้อาจกล่าวได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น ได้เริ่มสั่งสมประสบการณ์ในการเขียนตั้งแต่เป็นเสมียนฝึกหัดรับจ้างเขียนคำร้อง เป็นนักเขียนอิสระซึ่งไม่ได้ค่าเขียนเรื่อง ตลอดจนการชอบส่งบทความไปประกวดและได้รับรางวัลอยู่เสมอๆ จนกระทั่งพัฒนามาเป็นการเขียนตำราวิชาการ

2.9 มีคุณสมบัติ 2 ประการในตัวเอง : เป็นทั้งช่างเทคนิคและนักวิชาการ

กล่าวได้ว่า ศาสตราจารย์สนั่น มีคุณลักษณะเฉพาะซึ่งรวมเอาคุณสมบัติสำคัญ 2 ประการ คือ

1. สามารถเป็นช่างเทคนิคคือเป็นนักปฏิบัติด้านการถ่ายภาพ
2. มีคุณสมบัติของนักวิชาการที่สามารถทำงานด้านวิชาการ คือ การเป็นอาจารย์และสามารถเขียนตำรา ซึ่งโดยปกติแล้วผู้ที่ป็นนักปฏิบัติ นั้นมักจะไม่นัดในการอธิบาย หรือการเขียนหนังสือ และตรงกันข้ามนักวิชาการที่เขียนตำราเก่งก็มักจะไม่ใช่ นักปฏิบัติ แต่ ศาสตราจารย์สนั่น จะมีคุณลักษณะเด่นที่มีรวมเอาทั้งสองคุณสมบัติทั้งสองประการเข้าไว้ด้วยกัน คือ ศาสตราจารย์สนั่น สามารถเป็นทั้งช่างเทคนิคและเป็นทั้งนักวิชาการเขียนตำราไปพร้อมๆ กัน

2.10 มีความสนใจอย่างต่อเนื่อง มุมานะทำงานสำเร็จ

อุปนิสัยในข้อนี้จะเห็นได้จากความสนใจในเรื่องการถ่ายภาพซึ่งเริ่มจากความสนใจสมัยยังเด็ก จนเมื่อโตขึ้นจึงได้สนใจศึกษาค้นคว้าเรื่องถ่ายภาพอย่างจริงจัง และมีความมุมานะทำงานประสบความสำเร็จ ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการที่จะรู้เรื่องการถ่ายภาพ และสามารถถ่ายภาพ กระทั่งล้างฟิล์ม อัดขยายรูปได้ รวมทั้งทำห้องมืด และสร้างเครื่องขยายรูปใช้เอง สิ่งต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นได้จากความมุมานะพยายามทำงานสำเร็จ เพราะมิฉะนั้นแล้วหากท่านไม่มีอุปนิสัยข้อนี้ ท่านคงไม่สามารถที่จะแต่งตำรา รวมทั้งเป็นอาจารย์สอนวิชาถ่ายภาพได้ เพราะการศึกษาหาความรู้เรื่องการถ่ายภาพในสมัยนั้น จะต้องศึกษาจากตำราต่างประเทศ หรือมีผู้อื่นช่วยแนะนำเท่านั้น มิฉะนั้นจะหาความรู้เองไม่ได้เลย ยกเว้นผู้ที่ประกอบอาชีพทางด้านนี้อยู่แล้ว

2.11 ทำงานเรียบร้อย ประณีต

อุปนิสัยในเรื่องความประณีตเรียบร้อยในการทำงานนี้ กล่าวได้ว่า ศาสตราจารย์ สนั่น ได้รับมาทั้งจากโรงเรียนฝึกหัดครูซึ่งปลูกฝังนิสัยประณีตเรียบร้อยในการทำงานให้กับนักศึกษาฝึกหัดครูทุกคนอยู่แล้ว นอกจากนี้ท่านยังได้รับถ่ายทอดอุปนิสัยเรื่องความประณีตในการทำงาน การร่างหนังสือราชการจากหัวหน้า เมื่อท่านเข้าทำงานที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการ ท่านผู้นั้นคือ อาจารย์เกรียง กิริติกร ซึ่งเป็นผู้มีความประณีตเรียบร้อยมากในการทำงาน

อุปนิสัยในเรื่องความประณีตเรียบร้อยนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับผู้ที่ทำงานถ่ายภาพมาก เนื่องจากงานถ่ายภาพเป็นงานที่ต้องการความละเอียด ถี่ถ้วน ตัวอย่างเช่นในเรื่องของการผสมสูตรน้ำยาล้างฟิล์ม อัดขยายภาพ การจัดแสงในการถ่ายภาพ และต้องมีความอดทน จึงจะทำให้ผลงานออกมาดี นอกจากนี้ในการเขียนบทความ ตำราทางวิชาการต่างๆ ก็ต้องมีความประณีต เรียบร้อย

2.12 รักทั้งการเป็นนักเรียนและเป็นครู

ศาสตราจารย์สั่น มีอุปนิสัยที่รักทั้งการเป็นนักเรียนและเป็นครู คือพยายามเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเห็นได้จากเมื่อทำงานเป็นครูที่โรงเรียนบพิตรพิมุขก็ได้สมัครเรียนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไปด้วย จนกระทั่งเรียนสำเร็จ

นอกจากนี้อุปนิสัยในการเป็นทั้งนักเรียนและครูของท่านก็คือ ท่านมักจะแสวงหาความรู้อยู่เสมอ และเมื่อมีความรู้แล้วก็พยายามจะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้อื่นไม่ว่าจะโดยการเขียนบทความ แต่งตำราวิชาการ รวมทั้งเป็นอาจารย์สอนในสถาบันต่างๆ อุปนิสัยในการเป็นครู รักการเผยแพร่ความรู้นี้จะเป็อุปนิสัยที่ติดตัวท่านอยู่ตลอดเวลา แม้เมื่อท่านเกษียณจากงานในหน้าที่การงานประจำแล้ว ท่านยังรับทำงานในหน้าที่ต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นโครงการบัญญัติศัพท์วิชาเทคโนโลยีทางภาพ โครงการบัญญัติศัพท์วิชาการหนังสือพิมพ์ ที่ปรึกษาโครงการปริญญาโทมหาวิทยาลัยสยาม อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยเกริก ที่ปรึกษาสถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์ ที่ปรึกษามหาวิทยาลัยการศึกษาแห่งประเทศไทย ฯลฯ

3. คุณสมบัติด้านการเป็นนักถ่ายภาพของศาสตราจารย์สนั่น

จากแนวคิดในบทที่ 2 ซึ่งกล่าวถึงคุณสมบัติในการเป็นนักถ่ายภาพของศาสตราจารย์สนั่น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์คุณสมบัติด้านการเป็นนักถ่ายภาพของท่านด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาโดยดูจากเนื้อหาตำราถ่ายรูปที่ท่านเป็นผู้เรียบเรียง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าท่านมีความรู้ในเรื่องการถ่ายรูป จนสามารถปฏิบัติได้แล้วจึงนำความรู้และประสบการณ์มาเรียบเรียงเป็นตำรา ตลอดจนถ่ายทอดความรู้ด้วยการเป็นอาจารย์สอนถ่ายภาพ คุณสมบัติด้านการเป็นนักถ่ายภาพของศาสตราจารย์สนั่น มีดังนี้

3.1 มีความรู้ความชำนาญในการใช้กล้อง รู้จักอุปกรณ์ต่างๆ ของกล้อง รวมทั้งรู้วิธีใช้อุปกรณ์ต่างๆ เหล่านั้น ได้เป็นอย่างดี ได้แก่ ตัวกล้อง เลนส์ รูรับแสง ชัตเตอร์ เครื่องเล็งภาพ เครื่องโฟกัส ปุ่มหมุนฟิล์ม และช่องใส่ฟิล์ม

....ในการใช้กล้องทุกกล้อง ผู้ถ่ายจะต้องรู้จักประสิทธิภาพของเลนส์และของชัตเตอร์ (Shutter) ชำนาญในการเลือกใช้ความเร็วชัตเตอร์ ในการกำหนดขนาดรูรับแสง (Lens Stop หรือ Aperture) ชินกับเครื่องโฟกัส และเข้าใจวิธีกดไกชัตเตอร์ไม่ให้กล้องสั่นสะเทือนเหล่านี้เป็นต้น จึงจะหวังได้ว่าผู้ถ่ายจะต้องได้ภาพถ่ายที่ดีดังคาด รวมความว่า ท่านจะต้องสามารถใช้กล้องนั้นได้โดยคล่องแคล่ว ไม่ติดขัด ไม่ว่าในโอกาสใดและแสงสว่างเช่นใด อย่างที่เรียกว่า “เป็นนาย” ของกล้อง

...เป็นธรรมดาไม่ว่าจะใช้เครื่องมือชนิดใด จำเป็นอยู่เองที่ผู้ใช้จะต้องรู้จักเครื่องมือ นั้นเป็นอย่างดีเสียก่อน มิฉะนั้นเครื่องมือนั้นก็ทำงานให้ไม่คุ้มค่า กล้องถ่ายรูปก็เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของนักถ่ายรูป ฉะนั้นนักถ่ายรูปทุกคนจึงต้องรู้จักกล้องที่ตนใช้โดยละเอียดก่อนที่จะใช้กล้องนั้น ให้รู้ว่าส่วนประกอบนั้น ๆ คืออะไร ทำหน้าที่อะไร เมื่อจะใช้จะต้องทำอย่างไร เป็นต้น

...เมื่อซื้อกล้องถ่ายรูปมากล้องหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นกล้องถ่ายรูปแบบไหน มักจะมีคำแนะนำวิธีใช้กล้อง (Instruction Book) เป็นภาษาอังกฤษติดมาประจำกล้องเสมอ แนะนำให้ผู้ใช้รู้จักกับกล้องที่ตนซื้อ มา เช่น ส่วนประกอบต่าง ๆ คืออะไร อยู่ที่ไหน ทำหน้าที่อย่างไร และเมื่อจะใช้ ผู้ใช้จะต้องทำอย่างไร ฉะนั้น ก่อนที่จะใช้กล้องนั้น ถ้าผู้ใช้รู้ภาษาอังกฤษ ก็ควรที่จะอ่านคำแนะนำให้ถูกต้องด้วย แต่เพื่อประหยัดเวลาในการทำควมรู้จักกับกล้องที่ซื้อ ผู้ซื้อควรจะได้รับคำแนะนำและซักถามผู้ขายให้เข้าใจวิธีใช้กล้องที่ซื้อโดยละเอียด (สนั่น ปัทมะทิน, 2504 : 57)

3.2 มีความรู้และความชำนาญในการใช้เลนส์ชนิดต่างๆ ได้แก่ เลนส์มุมกว้าง เลนส์ธรรมดา เลนส์ถ่ายไกล เลนส์ตาปลา เป็นต้น

...แต่มีข้อที่ควรทำความเข้าใจอยู่บางประการ เกี่ยวกับการเลือกซื้อหรือเลือกใช้เลนส์ เพื่อความประสงค์พิเศษในการถ่ายรูป คือเลนส์ที่มีความยาวโฟกัสแตกต่างกันย่อมสร้างผลทางภาพผิดกัน แม้จะได้ภาพลึก (Perspective) เหมือนกันก็ตาม เพราะ ความยาวโฟกัสของเลนส์ที่ยาว ก็ยังทำให้มุมถ่ายแคบเข้า และร่นระยะทางที่มองเห็นไกลให้ใกล้เข้ามา เลนส์ที่มีความยาวโฟกัสยาวเช่นนี้ ได้แก่เลนส์ถ่ายไกล (Telephoto Lens) เลนส์นี้เหมาะสำหรับงานถ่ายภาพภูมิประเทศ สิ่งก่อสร้าง ภาพบุคคล (Portrait) และงานถ่ายใกล้ ขยายภาพได้โตกว่าที่ถ่ายด้วยเลนส์ที่มีความยาวโฟกัส 50 มม. 1.8 เท่า (เกือบ 2 เท่า) ความยาวโฟกัสของเลนส์ที่ยืนก็ยิ่งทำให้มุมถ่ายกว้างขึ้น ซึ่งได้แก่เลนส์มุมกว้าง (Wide - angle Lens) (สนั่น ปัทมะทิน, 2504 : 28)

3.3 รู้จักการจัดองค์ประกอบของภาพ รวมทั้งองค์ประกอบในเรื่องสี

...การประกอบภาพในขั้นการถ่าย เพื่อจะให้ได้ภาพถ่ายที่ดี มีหลักทั่วไปที่สำคัญที่สุด สำหรับนักถ่ายรูปจะพึงยึดถือไว้ปฏิบัติ คือ จงประกอบภาพให้เป็นระเบียบและมีความหมายอันสมบูรณ์ ด้วยการจัดให้สิ่งที่ต้องการถ่ายมองเห็นได้ชัดเจนที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือนัยหนึ่ง จงทำรูปถ่ายให้แสดงสิ่งที่ถ่ายออกมาให้เด่น เพราะการถ่ายรูปทุกครั้ง เราต้องการถ่ายสิ่งที่ถ่าย (Subject) ต้องการให้สิ่งนั้นเด่นหรือเป็น ประธานของทั้งภาพ เหมือนกับที่ตาเราเห็นให้มากที่สุด (सनัน पीठमठिन, 2504 : 181)

...ภาพบุคคลถ่ายใกล้ (Portrait) ถ้ามีโอกาสจะจัดได้ ก็ควรจัดให้อยู่ในท่าทางที่น่าดู เช่น นั่ง ยืน หรือเดิน ตามที่ต้องการ จัดให้ตั้งท่าแสดงอารมณ์ตามนิสัยเดิมของผู้ถูกถ่าย เช่น เจ้าความคิด แสงนอน เกรี้ยวกราด ฯลฯ ตั้งท่าเอามือยันคาง กอดอก ฝ่ามือประสานกัน ในด้านตรง ด้านตะแคง ด้านข้าง หรือเอี้ยวตัวกลับหลัง เพื่อให้เหมาะแก่ลักษณะของดวงหน้า และอวัยวะส่วนหน้าของผู้ถูกถ่าย ไม่ควรให้แขนหรือขายื่นเข้ามาใกล้กล้อง เพราะจะทำให้เห็นส่วนนั้นในภาพ ใหญ่โตกว่าส่วนอื่นจนผิดธรรมดา (सनัน पीठमठिन, 2504 : 171)

3.4 เข้าใจคุณสมบัติของแสงที่ตกกระทบวัตถุ เช่น แสงจากต้นกำเนิดแสงต่างๆ ได้แก่ แสงจากดวงอาทิตย์ แสงแฟลชอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ

...ในตอนเที่ยงหรือตอนกลางวัน แสงอาทิตย์จะส่องแรงกล้ามาก ลงมาจากเหนือศีรษะ แสงสว่างขณะนี้ เมื่อส่องกระทบสิ่งใด ก็จะสร้างเงาคำสนิทขึ้นข้างใต้สิ่งนั้นเป็นเงาสั้น ๆ ถ้าสิ่งนั้นเป็นพื้นสีอ่อนหรือค่อนข้างขาว ก็จะทำให้เรามองเห็นสิ่งนั้นขาวพราวบาดตาไปหมด หากถ่ายรูปสิ่งนั้นมาดู ก็จะมองเห็นรูปนั้นขาวโพลน และจะเห็นเงามีสีคำสนิท มีสีตัดกัน คำจัดขาวจัดมาก มองดูกระด้าง ไม่ชวนดู ถ้าเป็นภาพคน ก็จะมองเห็นเงาคำสนิทปรากฏที่นัยน์ตา ได้จมูก ได้คาง นัยน์ตาจะมองเห็นโบ๋น่ากลัว ถ้าไม่เงยขึ้นรับแสงแดดพอสมควร ฉะนั้นแสงแดดในเวลาพระอาทิตย์ขึ้นสูงสุด คือ เวลาเที่ยง จึงเป็นแสงหรือเวลาที่ไมเหมาะแก่การถ่ายรูปทั่วไป (सनัน पीठमठिन, 2504 : 220)

3.5 มีความรู้เรื่องการให้แสง (Lighting) แก่สิ่งที่ถ่าย และอุปกรณ์

...ในการให้แสงทั่วไปมีหลักอยู่ว่า ในภาพหนึ่งควรมีสองแหล่งให้แสงหลัก (Main source หรือ Key Light) แต่เพียงดวงเดียว แต่สิ่งให้แสงดวงเดียวนี้ ถ้าตั้งข้างหน้าสิ่งที่ถ่าย ก็จะได้ภาพที่มีสีราบ (Flat) ถ้าตั้งเฉียงก็จะทำให้เกิดเงา แต่ถ้ามีสิ่งให้แสงจากที่อื่นแม้แต่จากแผ่นสะท้อนแสงเพิ่มจำนวนขึ้นที่สิ่งที่ถ่ายนั้นอีก ก็จะยิ่งทำให้ภาพนั้นงดงามยิ่งขึ้น แต่สิ่งให้แสงที่เพิ่มขึ้นนี้จะต้องเป็นสิ่งให้แสงประกอบที่มีกำลังสว่างน้อยกว่า หรือตั้งอยู่ห่างกว่าสิ่งให้แสงหลัก

3.6 มีความรู้เรื่องการตั้งอัตราความเร็วชัตเตอร์ การปรับขนาดเลขช่องรับแสง และอัตราความไวแสงฟิล์ม

...ในการเปิดปิดหน้ากล้องด้วยชัตเตอร์นี้ เขาแบ่งความเร็วนับตั้งแต่หน้ากล้องเปิดให้แสงสว่างลอดรูรับแสงเข้าไป จนถึงเวลาที่หน้ากล้องปิด ออกเป็นส่วนของวินาที เรียกว่า ความเร็วชัตเตอร์ (Shutter speed) โดยมากมักจะแบ่งดังนี้ (สนั่น ปัทมะทิน, 2504 : 37)

T B 1 1/2 1/5 1/10 1/25 1/50 1/100 1/200 1/400 ของวินาที แต่บางบริษัทหรือบางซ็อกก็แบ่งแปลกไปกว่านี้ แทนที่จะเป็น 1/200, 1/400, เป็น 1/50, 1/300, 1/250, 1/500 ก็มี ตัวเลขแสดงความเร็วของชัตเตอร์นี้ มีติดไว้ที่กรอบเลนส์ด้านหน้าของตัวกล้อง (ถ้าเป็นชัตเตอร์หน้า) หรืออยู่บนส่วนบนหรือส่วนหน้าของตัวกล้อง (ถ้าเป็นชัตเตอร์มาน) โดยมีไกหรือขอบเลนส์มีขีดสำหรับตั้งอัตราความเร็วชัตเตอร์ ให้เลือกตั้งได้ตามชอบใจ แต่จะต้องตั้งให้ตรงขีดตัวเลขนั้น ตัวเลขแสดงความเร็วชัตเตอร์ที่ติดไว้ในที่ดังกล่าวแล้ว มักจะไม่มีตัวเลขเศษส่วนตั้งที่ยกตัวอย่างมา แต่ใช้ตัวเลขจำนวนเต็มแทนตัวเลขส่วนของวินาที ดังนี้

T B 1 2 5 10 25 50 100 200 400

3.7 มีความรู้ในเรื่องส่วนผสมของน้ำยาล้างฟิล์ม อัดขยายรูป รวมทั้งอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในห้องมืด

...น้ำยาไฮโปนี้ใช้ได้เรื่อยไป จนกว่าจะเป็นสีขุ่นขึ้น สีนม หรือสีเขียวอ่อนแล้ว แต่สูตร แต่เพื่อความแน่นอน อาจพิสูจน์ได้ว่าน้ำยาไฮโปยังใช้ได้ต่อไปหรือไม่ดังนี้ ใช้น้ำยาโปแตสเซียมไอโอไดด์ (Potassium Iodide) 10% คือตัวยา 10 กรัม ละลายให้ได้น้ำยา 100 ซม.³ (ซีซี.) เป็นน้ำยาพิสูจน์ เอน้ำยานี้ 1 ซม.³ (ซีซี.) ใส่ในน้ำยาไฮโปที่กำลังใช้อยู่ 10 ซม.³ ถ้าพอ

ใส่ น้ำยาไฮโปก็ขุนเป็นสินมทันที แต่พอคนเข้าสักประเดี้ยวก็ใสแสดงว่ามีน้ำยาสร้างภาพมาปนอยู่มาก ทำท่าจะเสื่อมกำลัง แต่ถ้าแม้จะคนอย่างไรก็คงขุนอยู่เช่นนั้น แสดงว่าน้ำยาไฮโปหมดกำลังแล้ว เมื่อปรากฏอาการอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวแล้ว ให้เทน้ำยาไฮโปที่กำลังใช้อยู่ทิ้งไป (สนั่น ปัทมะทิน, 2504 : 305)

...สำหรับรูปที่ต้องการเก็บรักษาไว้นานเป็นพิเศษ เช่น รูปเอกสารของทางราชการ เมื่อแช่ในน้ำไหลเป็นเวลา 30 นาทีแล้ว ให้เอารูปลงล้างในน้ำยาโกดัก HE-1 (Hypo Eliminator) ตามสูตรในบทที่ 17 เป็นเวลารูปละราว 6 นาที ทุกรูป ที่อุณหภูมิ น้ำยา 68 F. แล้วเอารูปลงแช่ในน้ำไหลอีกเป็นเวลาราว 10 นาที จึงเอาขึ้นทำให้แห้ง ส่วนการพิสูจน์ว่ารูปใดหมดไฮโปเด็ดขาดหรือไม่ ให้ใช้น้ำยาโกดัก HT-2 ตามสูตรและวิธีการในบทที่ 17 (สนั่น ปัทมะทิน, 2504 : 305)

3.8 นอกจากนี้อาจพิจารณาคุณสมบัติในการเป็นนักถ่ายภาพของศาสตราจารย์สนั่น
ได้จากการเป็นอาจารย์สอนถ่ายภาพซึ่งมีหลักในการสอนการถ่ายภาพดังนี้

หลักในการสอนวิชาการถ่ายภาพของ ศาสตราจารย์สนั่น ก็คือเริ่มแรกจะต้องสอนภาคทฤษฎีในห้องเรียนเสียก่อนด้วยการสอนหลักเบื้องต้นของการถ่ายภาพที่นักถ่ายภาพทุกคนจะต้องเรียนรู้คือ สอนเรื่องการเปิดหน้ากล้อง ความไวชัตเตอร์ ความไวของแสง การใช้ Filter กรองแสง การถ่ายภาพวัตถุที่อยู่นิ่ง การถ่ายภาพวัตถุที่เคลื่อนที่ เป็นต้น แล้วหลังจากนั้นก็สั่งงานให้นักศึกษาไปถ่ายภาพตามที่สั่ง หลังจากที่นักศึกษาไปถ่ายภาพมาแล้วก็ต้องมาทำภาคปฏิบัติในห้องมืด ซึ่ง ศาสตราจารย์สนั่น ก็จะสอนเรื่องสูตรน้ำยาต่างๆ เช่นน้ำยาสร้างภาพ น้ำยาหยุดภาพ น้ำยาไฮโป ฯลฯ หลังจากนั้นนักศึกษาก็จะนำฟิล์มที่ถ่ายมาล้าง และต้องผสมน้ำยาเองตามสูตรของอาจารย์ โดยนักศึกษจะต้องทำครบทุกขั้นตอนจนได้ออกมาเป็นภาพที่สมบูรณ์แล้วจึงนำมาส่งอาจารย์ ในการตรวจ ศาสตราจารย์ สนั่น จะวิจารณ์งานของนักศึกษาโดยชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของงานนั้น

...คืออาจารย์จะสอนในเรื่องของทฤษฎีให้กับเราก่อน เรื่องความเร็ว ความไวของแสง เปิดหน้ากล้องเท่าไร? เข้า สาย บ่าย เย็น สอนทุกอย่างละเอียดให้กับเราหมด แล้วก็ assign

งานให้พวกเราไปทำ เราก็ต้องไปถ่ายเอง ออกไปตระเวนถ่ายภาพอย่างที่อาจารย์บอก สมมุติถ้าเป็นภาพนิ่งต้องใช้ความเร็วเท่าไร? ถ้าเป็นเดิน เป็นกระโดด อะไรอย่างนี้ เราต้องทำสมบูรณ์เลย แล้วเสร็จแล้วเราก็ต้องไปเข้าห้องมืด ล้างฟิล์ม อัดขยายด้วยเป็นภาพขาวดำ เป็นงานที่เรียกว่า perfect ทุกขั้นตอน เสร็จแล้วส่งเลย จำได้ว่าต้องทำครบถ้วนกระบวนการเลย (สุภัททวี อภินันท์, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2541)

....เราต้องลงมือทำเองหมด ต้องไปเข้าห้องมืด ต้องผสมน้ำยา ล้างฟิล์มกันในห้องมืด นักศึกษาทุกคนต้องทำเองหมด ต้องรู้การผสมน้ำยา อาจารย์จะบอกสูตรน้ำยา แล้วก็สอนวิธี อาจารย์สอนเรื่องการครอบภาพอะไรอย่างนี้ แล้วก็สอนเรื่องภาพต่างๆ ไม่ว่าจะภาพนิ่ง ภาพเดิน ภาพกระโดด (ดารารวรรณ สุขุมลชาติ, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2541)

ในการสอนภาคทฤษฎีให้กับนักศึกษา ศาสตราจารย์สนั่น จะสอนด้วยวิธีการบรรยายอย่างละเอียด ครอบคลุมทุกเนื้อหาที่สำคัญ เพื่อที่นักศึกษาจะได้ไปปฏิบัติให้ผลงานออกมาดี

....ตอนท่านบรรยายเราก็ได้จากเลคเชอร์ของท่าน เพราะว่าท่านจะอธิบายละเอียดมากในแต่ละจุด แต่ละจุด สิ่งที่ท่านอธิบายเรียกว่าชัดเจนมากเลย แล้วไหนยังต้องมีปฏิบัติอีกด้วย ก็ใช้เลคเชอร์เอาแล้วก็รู้สีในห้องมืดก็จะมีสาริตให้ดูด้วย ศาสตราจารย์สนั่น ก็จะบอกสูตร แล้วก็ผสมให้ดู (ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภัททวี อภินันท์, สัมภาษณ์)

....อาจารย์สอนเราครบเบ็ดเสร็จทุกขั้นตอนจะไม่มีการไปทำร้านเลย หมายความว่าจบออกไปนี่ก็ถ้าคนที่ใจรักก็ออกไปตั้งร้านได้เลย แม้แต่การทำขยายภาพ จำได้ว่าต้องผสมน้ำยาเอง ล้างฟิล์ม ตากฟิล์ม วิธีเปิดฟิล์มยังไงไม่ให้แสงเข้า จากกล่องออกมาแล้วก็มาใส่ในกระบอกที่ล้างฟิล์มยังไง เอาออกมาล้างน้ำก็อ่าง แขนวน เปิดไฟแดง ไฟอะไร อาจารย์จะสอนให้ทำทั้งหมด (สุภัททวี อภินันท์, สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2541)

สรุปบริบททางสังคมและปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นผู้บุกเบิกเรื่อง การถ่ายภาพและภาพยนตร์ของ ศาสตราจารย์สนั่น

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานได้นั้น นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมต่อการทำงานนั้นแล้ว สิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ หรือประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ก็คือ ปัจจัยเรื่องบริบททางสังคมหรือปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมนั้น ดังนั้น หากจะวิเคราะห์ถึงปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นผู้บุกเบิกความรู้เรื่องภาพถ่ายและภาพยนตร์ของ ศาสตราจารย์สนั่น ก็คือ

1. การมีภูมิลำเนาอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร และมีฐานะทางเศรษฐกิจดี

กล่าวได้ว่าการที่บ้านของศาสตราจารย์สนั่น อยู่ที่จังหวัดนนทบุรี และใกล้กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางของความเจริญและเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น กล้องถ่ายรูป และร้านถ่ายรูป ตลอดจนฐานะทางบ้านของท่านอยู่ในชั้นร่ำรวย ทำให้ศาสตราจารย์สนั่น สามารถซื้อกล้องถ่ายรูปมาถ่ายเล่นได้ตั้งแต่อายุ 12-13 ปี บวกกับความสนใจเรื่องการถ่ายรูปตั้งแต่ได้เห็นกระจกถ่ายรูป ดังนั้นเมื่อมีความสนใจเรื่องการถ่ายรูป ประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจเอื้ออำนวย ได้มีประสบการณ์ในการไปร้านถ่ายรูปตั้งแต่ยังเด็ก ทำให้ความสนใจเรื่องกล้องและการถ่ายรูปของ ศาสตราจารย์สนั่น ได้พัฒนาต่อไป เพราะมีเงินแล้วหากฐานะทางเศรษฐกิจของ ศาสตราจารย์สนั่น ไม่ดี ก็คงไม่สามารถซื้อกล้องถ่ายรูปมาเล่นได้ เพราะกล้องในสมัยที่เข้ามาใหม่ๆ นั้น มีราคาแพง และยังถือว่าเป็นของฟุ่มเฟือย อีกทั้งสิ้นเปลืองทั้งค่าล้างฟิล์ม อัศจรรย์ทางด้านการเศรษฐกิจจึงมีส่วนสำคัญที่เอื้ออำนวยให้ ศาสตราจารย์สนั่น พัฒนาความรู้ในเรื่องการถ่ายรูป นอกเหนือจากการมีคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมอยู่แล้ว

2. การมีโอกาสทำงานที่ตรงกับความสนใจ

นับว่าปัจจัยหนึ่งที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จในหน้าที่การงานของ ศาสตราจารย์สนั่น ก็คือการได้มีโอกาสทำงานที่ตรงกับความสนใจ ไม่ว่าจะ เป็นความถนัดในด้านการเขียน ความสนใจเรื่องการถ่ายรูป รวมทั้งการทำงานในอาชีพครู จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะไปทำงานในหน้าที่ใด ศาสตราจารย์ สนั่น ได้ใช้ความถนัดในการเป็นนักเขียน และความสนใจด้านการถ่ายรูปอยู่ตลอด

เวลา อีกทั้งมีความเป็นครูคือชอบให้ความรู้กับผู้อื่น พยายามทักท้วงเมื่อเห็นว่ามิใช่หรือเขียนภาษาไทยผิดพลาดอยู่เสมอๆ

จะเห็นได้ว่าในชีวิตการทำงานของ ศาสตราจารย์สนั่น ได้เริ่มต้นด้วยอาชีพครู แต่ในระหว่างที่เป็นครูก็ได้ใช้ความถนัดทางการเขียนด้วยการเป็นนักเขียนบทความให้กับหนังสือพิมพ์ และก็ได้ใช้ความสนใจทางการถ่ายภาพประกอบกับการเป็นนักเขียน ซึ่ง ศาสตราจารย์สนั่น สามารถผสมผสานความถนัดและความสนใจทั้งสองอย่างนี้เข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี

และต่อมาจากความสนใจเรื่องการถ่ายรูปซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับพัฒนาไปสู่ความสนใจเรื่องภาพยนตร์ ศาสตราจารย์สนั่น เมื่อได้เข้าไปทำงานที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ก็มีหน้าที่นำภาพยนตร์ไปฉายเพื่อสอนให้กับประชาชนในวัยผู้ใหญ่ซึ่งยังไม่รู้หนังสือ จากความสนใจในเรื่องการถ่ายรูป จึงได้พัฒนาไปสู่การมีความรู้ในเรื่องภาพยนตร์ และได้ทำหน้าที่ทางด้านโสตทัศนศึกษา ซึ่งเป็นงานที่ท่านสนใจจนกระทั่งได้รับเลือกให้ไปศึกษาต่อทางด้านโสตทัศนศึกษา (Audio-visual) ที่สหรัฐอเมริกาเป็นคนแรกของประเทศไทย โดยไม่ต้องมีการสอบแข่งขันเพื่อรับทุน เมื่อไปศึกษาต่อต่างประเทศก็ได้เรียนวิชาที่ตรงกับความถนัดของตนเองคือ วิชาถ่ายภาพและวิชาภาพยนตร์ รวมทั้งวิชาเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ เมื่อกลับมาก็ได้ใช้ความรู้เหล่านี้ทำให้เกิดประโยชน์ต่อวงการถ่ายภาพและภาพยนตร์รวมทั้งการศึกษาด้านสื่อสารมวลชนตลอดมา

3. การได้มีโอกาสเดินทางโยกย้ายอยู่ตลอดเวลา

การได้มีโอกาสทำงานที่ต้องโยกย้ายหรือเดินทางไปจังหวัดต่างๆ อยู่ตลอดเวลา เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลดีต่ออาชีพการเป็นครู ผู้เผยแพร่ความรู้ด้านสื่อสารมวลชน ทำให้มีสายตากว้างไกล จากประวัติการทำงานของท่านจะเห็นได้ว่าท่านได้เดินทางไปในที่ต่างๆ อยู่ตลอดเวลา เริ่มต้นจาก จังหวัดจันทบุรีที่ท่านไปดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์จังหวัด ต่อมาได้ไปปฏิบัติหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญฝ่ายไทยทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญเนสโกที่จังหวัดปราจีนบุรี การได้เดินทางไปศึกษาต่อยังสหรัฐอเมริกา รวมทั้งดูงานในประเทศต่างๆ อีกหลายประเทศ ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์มากมาย และได้นำประสบการณ์จากการไปศึกษา ดูงานในที่ต่างๆ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่นำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานอยู่เสมอ และทำให้ ศาสตราจารย์สนั่น เป็นผู้ริเริ่มงานใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการริเริ่มงานด้านโสตทัศนศึกษา การจัดหน่วยเคลื่อนที่ (MOBILE

UNIT) ออกไปฉายภาพยนตร์สอนหนังสือให้แก่ประชาชน การบุกเบิกการสอนถ่ายภาพในประเทศไทย การก่อตั้งสมาคมถ่ายภาพแห่งประเทศไทย การก่อตั้งสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย การจัดประกวดภาพยนตร์ไทย การริเริ่มหน่วยส่งเสริมอาชีพเคลื่อนที่ ต่างๆ เหล่านี้ เป็นต้น

4. การขยายตัวของระบบการศึกษานอกโรงเรียน

สมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481-2487) รัฐบาลได้เริ่มเห็นความสำคัญของการศึกษาผู้ใหญ่ ได้จัดส่งข้าราชการไทยไปดูงานการศึกษาผู้ใหญ่ในยุโรปและอเมริกันแรกคือ นายบุญช่วย สมพงษ์ ซึ่งได้กลับมาเป็นผู้ก่อตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ที่กระทรวงศึกษาธิการใน พ.ศ. 2483

ดังนั้นในช่วงเวลาที่กำลังเริ่มมีการขยายตัวของระบบการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทยนี้ เป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่ ศาสตราจารย์สนั่น สออบเข้ารับราชการที่กระทรวงศึกษาธิการเมื่อ พ.ศ. 2484 และได้เข้าไปสังกัดในกองการศึกษาผู้ใหญ่ ศาสตราจารย์สนั่น จึงได้เริ่มงานโสตทัศนศึกษาที่กองการศึกษาผู้ใหญ่ ด้วยการนำภาพยนตร์ไปฉายตามต่างจังหวัดเพื่อชักชวนให้ประชาชนพากันมาเรียนหนังสือ และในพ.ศ. 2494 กระทรวงศึกษาธิการยังได้เปิดสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นขึ้นที่วัดแก้วฟ้า และต่อมากรมอาชีวศึกษาจึงได้ตั้งวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพขึ้นเป็นแห่งแรกที่มีการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ศาสตราจารย์สนั่น ก็ได้มีบทบาทในการก่อตั้งแผนกวิชาการถ่ายภาพและภาพยนตร์ ในปี พ.ศ. 2496

จะเห็นได้ว่าการที่ ศาสตราจารย์สนั่น มีบทบาทในการเป็นผู้ริเริ่มสิ่งใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลาเป็นเพราะบริบททางสังคมและปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ซึ่งบริบทที่เอื้ออำนวยนี้ก็คือการที่ ศาสตราจารย์สนั่น อยู่ในยุคที่กำลังมีการขยายตัวของระบบการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทย รวมทั้งการขยายตัวของระบบการสื่อสารมวลชนด้วย จะเห็นได้ว่าในยุคนี้เป็นยุคที่เริ่มเกิดสื่อมวลชนใหม่ๆ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ เพราะหากไม่มีการขยายตัวของวงการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์ ก็จะไม่มีการรองรับนักศึกษาที่เรียนจบด้านภาพถ่ายและภาพยนตร์เหล่านี้ นอกจากนี้ในเรื่องความสนใจการถ่ายภาพของศาสตราจารย์สนั่น ก็สามารถนำมาใช้เป็นบทเรียนสำหรับการศึกษานอกโรงเรียนได้เป็นอย่างดี